Kategoria: Polityka Społeczna
Opublikowano: niedziela, 07, maj 2023 11:23
Wojciech Dąbrówka
Odsłony: 947

O wyzwaniach związanych z udzielaniem Nieodpłatnej Pomocy Prawnej przez samorządy powiatowe, a także o zdobyciu I miejsca w konkursie Ministerstwa Sprawiedliwości i Kancelarii Prezydenta pn. „Dobre Praktyki" rozmawialiśmy z Karoliną Pupek, kierownik Referatu Administracyjnego Wydziału Organizacyjnego w Starostwie Powiatowym w Cieszynie.

Nieodpłatna pomoc prawna świadczona przez jednostki samorządu terytorialnego funkcjonuje w Polsce od 2015 roku. Kto spośród uprawnionych i dlaczego najczęściej korzysta z tej pomocy w praktyce?

Karolina Pupek: W Powiecie Cieszyńskim w latach 2016-2018 zdecydowaną większość beneficjentów pomocy prawnej stanowiły osoby, które nie ukończyły 26. lat oraz osoby, które ukończyły 65. lat. Natomiast od 2019 roku, po znowelizowaniu ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej, z pomocy prawnej korzystają osoby, które nie są w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej, a od maja 2020 roku krąg osób uprawnionych powiększył się o przedsiębiorców prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą i niezatrudniających innych osób w ciągu ostatniego roku. Tak więc obecnie nieodpłatna pomoc prawna czy też nieodpłatne poradnictwo obywatelskie są dostępne dla każdej osoby, która nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej, a także dla przedsiębiorców niezatrudniających innych osób w ciągu ostatniego roku, po złożeniu stosownych oświadczeń.

Ile osób korzysta z Nieodpłatnej Pomocy Prawnej w Powiecie Cieszyńskim w ciągu roku? Jak wygląda to w porównaniu z innymi samorządami powiatowymi?

Karolina Pupek: W powiecie cieszyńskim w 2016 roku z porad prawnych skorzystały 2132 osoby, w 2017 roku – 2347, w 2018 roku – 2977, w 2019 roku – 3069, w 2020 roku – 2262, w 2021 roku – 2552, w 2022 roku – 2701, a w pierwszym kwartale tego roku odnotowaliśmy 901 udzielonych porad. W 2020 roku, z uwagi na wprowadzony stan epidemii i zmianę formy funkcjonowania nieodpłatnej pomocy prawnej (pomoc była udzielana za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość – telefon, e-mail, komunikatory internetowe), zaobserwowaliśmy spadek udzielonych porad prawnych. Jednakże, biorąc pod uwagę statystyki za 2020 rok, udostępnione wówczas przez Ministerstwo Sprawiedliwości, w powiecie cieszyńskim udzielono najwięcej porad w skali województwa śląskiego, a w skali kraju powiat cieszyński uplasował się na trzecim miejscu (w obu zestawieniach nie zostały ujęte miasta na prawach powiatu). Na ten moment nie jesteśmy w posiadaniu statystyk dotyczących liczby porad udzielonych w innych powiatach w latach 2021 i 2022. Biorąc pod uwagę liczbę udzielonych porad w 2020 roku w powiecie cieszyńskim, w kolejnych latach obserwujemy wzrost ilości osób korzystających z pomocy prawnej.

Jakie zmiany zaszły w modelu udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej na przestrzeni ostatnich niemal już 8 lat?

Karolina Pupek: W nieodpłatnej pomocy prawnej przede wszystkim zmienił się krąg osób uprawnionych. Do końca 2018 roku osobami uprawnionymi były: osoby, które nie ukończyły 26 lat; osoby, które ukończyły 65 lat; osoby fizyczne, którym w okresie roku poprzedzającego zostało przyznane świadczenie z pomocy społecznej na podstawie ustawy o pomocy społecznej; osoby posiadające ważną Kartę Dużej Rodziny; kombatanci; weterani; zagrożeni lub poszkodowani katastrofą naturalną, klęską żywiołową lub awarią techniczną oraz kobiety w ciąży. Po 2019 roku uprawnionymi są osoby, które nie są w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej, w tym przedsiębiorcy prowadzący jednoosobową

Phoca PDF

działalność gospodarczą i niezatrudniający innych osób w ciągu ostatniego roku. Rozszerzono także zakres pomocy prawnej o sprawy: podatkowe, z zakresu prawa celnego, dewizowego i handlowego oraz związane z działalnością gospodarczą (dotyczy osób prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą i niezatrudniających innych osób w ciągu ostatniego roku). Aktualnie osoby uprawnione mogą otrzymać pomoc z zakresu: prawa pracy, prawa cywilnego, prawa karnego, prawa administracyjnego, prawa ubezpieczeń społecznych, prawa rodzinnego, prawa podatkowego, prawa celnego, prawa dewizowego, prawa handlowego oraz prowadzenia działalności gospodarczej. Na przestrzeni lat system pomocy prawnej wzbogacił się o nieodpłatne poradnictwo obywatelskie (obejmujące w szczególności: porady dla osób zadłużonych, porady z zakresu spraw mieszkaniowych czy też z zakresu zabezpieczenia społecznego) oraz o nieodpłatną mediację. Również od 2019 roku wprowadzono rejestrację na porady prawne (aktualnie jest prowadzona zarówno rejestracja telefoniczna – w powiecie cieszyńskim pod numerem telefonu 33 4777 239, jak i elektroniczna zapisy-np.ms.gov.pl). Oprócz tego umożliwiono osobom ze znaczną niepełnosprawnością ruchową i doświadczającym trudności w komunikowaniu się otrzymanie pomocy poza punktem lub za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość. Kolejną zmianą jest umożliwienie osobom uprawnionym przekazania opinii po udzielonej poradzie prawnej, które podlegają analizie pod kątem potrzeby wprowadzenia usprawnień oraz podniesienia jakości nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Ponadto każdy powiat prowadzi listę jednostek nieodpłatnego poradnictwa, która ma zastosowanie w przypadku stwierdzenia przez prawnika, że przedstawiony przez osobę uprawnioną problem nie ma wyłącznie charakteru prawnego (wówczas osoba uprawniona otrzymuje ofertę danej jednostki nieodpłatnego poradnictwa w celu uzyskania kompleksowej pomocy). Plik listy jednostek jest aktualizowany przez Starostę i udostępniony na stronie internetowej naszego powiatu (www.powiat.cieszyn.pl), na stronie BIP Starostwa Powiatowego w Cieszynie (bip.powiat.cieszyn.pl) oraz na tablicach ogłoszeń w punktach pomocy prawnej. Dodam, że w powiecie cieszyńskim rozdysponowaliśmy również plakaty informujące o liście jednostek nieodpłatnego poradnictwa, zawierające kod QR, po którego zeskanowaniu osoba jest przekierowana do pliku z listą jednostek nieodpłatnego poradnictwa opublikowanego na stronie internetowej powiatu cieszyńskiego.

Jakie są lub były największe wyzwania, z którymi przyszło się zmierzyć podmiotom udzielającym nieodpłatnej pomocy prawnej?

Karolina Pupek: Niewątpliwym wyzwaniem była zmiana formy udzielania pomocy prawnej, spowodowana wprowadzeniem stanu epidemii. Wówczas porady prawne były udzielane tylko i wyłącznie za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość (telefon, e-mail, komunikator internetowy). Warto dodać, że zmiana formy funkcjonowania punktów pomocy prawnej przebiegła sprawnie i nie wymagała zawieszenia funkcjonowania punktów w powiecie cieszyńskim, co skutkowałoby brakiem dostępu do pomocy prawnej. Kolejnym wyzwaniem był wybuch wojny w Ukrainie i potrzeba udzielania pomocy prawnej obywatelom Ukrainy. Niejednokrotnie organizowaliśmy porady prawne z udziałem tłumacza języka ukraińskiego. Rozdysponowaliśmy też poradniki przetłumaczone na język ukraiński.

W konkursie „Dobrych Praktyk" zdobyła Pani I miejsce w grupie Koordynatorów i Administratorów Powiatowych wśród powiatów, których liczba mieszkańców przekracza 100 tysięcy oraz Koordynatorów i Administratorów Wojewódzkich. Jakie dobre praktyki wprowadził Powiat Cieszyński?

Karolina Pupek: Od początku koordynowania pomocy prawnej staram się dotrzeć do jak najszerszego

Phoca PDF

grona odbiorców, między innymi poprzez: publikację artykułów edukacyjnych w lokalnej prasie i portalach internetowych, emisję audycji w lokalnych stacjach radiowych czy też kolportaż ulotek i plakatów. Ponadto utrzymuję stały kontakt z urzędami z terenu powiatu cieszyńskiego w celu przekazywania bieżących informacji dotyczących nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Oprócz tego bardzo ważne jest dla mnie dotarcie z informacją o pomocy prawnej bezpośrednio do osób uprawnionych. Do osiągnięcia tego celu wykorzystałam opisaną w pracy konkursowej „Dobrą Praktykę" – prowadzony w portalu społecznościowym Facebook, ogólnodostępny edukacyjny profil dedykowany nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnemu poradnictwu obywatelskiemu w Powiecie Cieszyńskim (www.facebook.com/nieodplatna.pomoc.prawna.w.powiecie.cieszynskim). Pomysł założenia profilu pojawił się w kwietniu 2020 roku po wprowadzeniu stanu epidemii, podczas gdy pomoc prawna była udzielana tylko i wyłącznie za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość. Atutem prowadzenia profilu na portalu Facebook jest bez wątpienia szybkość przekazywania istotnych informacji do szerokiego grona odbiorców oraz dostępność profilu (również dla osób nieposiadających własnego konta na portalu społecznościowym). W profilu „Nieodpłatna Pomoc Prawna i Poradnictwo Obywatelskie w Powiecie Cieszyńskim" zostały opublikowane posty tematyczne dotyczące między innymi: systemu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i nieodpłatnej mediacji, informacji o osobach uprawnionych, harmonogramów udzielania pomocy prawnej oraz o telefonicznej i elektronicznej rejestracji. Prowadzony profil umożliwił również rozpowszechnienie materiałów edukacyjnych opracowanych przez tutejsze Starostwo oraz przez organizacje pozarządowe, takich jak: slajdy z prezentacji multimedialnych, ciekawostki prawne, e-informatory, artykuły edukacyjne, które docierały nawet do kilkunastu tysięcy odbiorców (po publikacji jednego z artykułów otrzymaliśmy zgłoszenia od beneficjentów z całej Polski, chcących zarejestrować się na poradę telefoniczną). Dodatkowo, dostępny na profilu komunikator Messenger umożliwił osobom uprawnionym pozyskiwanie odpowiedzi na zadawane pytania. Profil „Nieodpłatna Pomoc Prawna i Poradnictwo Obywatelskie w Powiecie Cieszyńskim" przełamał utarte schematy upowszechniania wiedzy o dostępie do pomocy prawnej. Oprócz tego, kolejnym działaniem, które można uznać za dobrą praktykę, było zlecenie wykonania bawełnianych toreb zakupowych oraz uchwytów na klucze z nadrukiem informującym o nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz z kontaktem do rejestracji. Torby oraz uchwyty przekazałam do ośrodków pomocy społecznej w Powiecie Cieszyńskim oraz rozdysponowałam wśród klientów Starostwa Powiatowego w Cieszynie. Prowadzone działania z zakresu edukacji prawnej mają swoje odzwierciedlenie w statystykach. Cieszę się, że świadomość prawna osób uprawnionych wciąż wzrasta. Dużą satysfakcję przynosi mi fakt, że dzięki wykonywanej przeze mnie pracy przyczyniam się do pomagania ludziom.

Jakich zmian w obszarze udzielania Nieodpłatnej Pomocy Prawnej możemy spodziewać się w przyszłości?

Karolina Pupek: W serwisie www.gov.pl została opublikowana informacja dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej oraz niektórych innych ustaw. Proponowane zmiany mają dotyczyć m.in. nowych rozwiązań dotyczących organizacji systemu nieodpłatnej pomocy. Chodzi tu o: wprowadzenie (na stałe) możliwości świadczenia pomocy za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość (wówczas beneficjent dokonywałby wyboru pomiędzy skorzystaniem z pomocy stacjonarnej w punkcie bądź z pomocy zdalnej); zniesienie obowiązku składania pisemnego oświadczenia o niemożności poniesienia kosztów odpłatnej pomocy prawnej oraz o niezatrudnianiu pracowników w ciągu ostatniego roku; a także wyłanianie organizacji pozarządowych co 3 lata w otwartych konkursach ofert. Na tym jednak nie koniec.

Phoca PDF

Proponowane zmiany mają też dotyczyć: zwiększenia dostępności systemu dla osób potrzebujących (np. pisemna forma porady na prośbę osoby ze szczególnymi potrzebami); wprowadzenia dodatkowych obowiązków w zakresie korzystania z systemu teleinformatycznego; a także wprowadzenia Krajowego Rejestru Mediatorów i uporządkowania wymagań wobec stałych mediatorów.

Należy jednak pamiętać, że na chwilę obecną jest to projekt zmian do ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej, którego przyjęcie przez Radę Ministrów jest planowane w II kwartale 2023 roku.

Phoca PDF